

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

## અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં.૩૯૮/૨૦૧૧

ઈન આર/સ્પેશ્યલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૪૨૯૪/૨૦૦૦

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. એસ. સુપેહિયા

સહી/-

તથા

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી

સહી/-

=====

|   |                                                            |    |
|---|------------------------------------------------------------|----|
| ૧ | શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે? | હા |
| ૨ | રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?                          | હા |
| ૩ | શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?          | ના |

|   |                                                                                                                       |    |
|---|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ૪ | શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે? | ના |
|---|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

=====

આઈ. પી. સી. એલ. એમ્પ્લોયી એસોસિએશન (ભારતીય મજદૂર સંઘ)

વિરુદ્ધ

રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ

(જેને તે તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું હતું) અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી શાલિન મહેતા, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે સુશ્રી અદિતિ એસ. રાઉલ (૮૧૨૮)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ તરફે સુશ્રી ઈ. શૈલજા (૨૬૭૧)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી કિર્તીકાંત એસ. નાણાવટી, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી કુણાલ નાણાવટી, વકીલ વતી શ્રી મયુર ધોતરે, વકીલ વતી શ્રી શ્યામ પી. નાઈક, વકીલ વતી નાણાવટી એસોસિએટ્સ (૧૩૭૫)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. એસ. સુપેહ્યા

તથા

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી

તારીખ: ૨૧/૧૦/૨૦૨૪

સીએવી ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. એસ. સુપેહ્યા)

૧. અદાલતો સમક્ષ વારંવાર ધ એમ્પ્લોઈઝ પ્રોવિડન્ટ ફંડ્સ એન્ડ મિસેલેનિયસ પ્રોવિઝન્સ એક્ટ, ૧૯૫૨ (જે હવે પછી "ધ ઇમ્પીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૨(બી)(૧) અને કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ માં વપરાયેલ શબ્દપ્રયોગ "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" ના અર્થઘટન અંગેની કાનૂની કાર્યવાહીઓ આવતી રહી છે. હાલની અપીલ આવા જ પ્રશ્નમાંથી ઉદ્ભવે છે.

૨. ધ લેટર્સ પેટન્ટ, ૧૮૬૫ ના ખંડ ૧૫ હેઠળ દાખલ કરાયેલ હાલની અપીલ, નવી દિલ્હીના એપેલિયેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તારીખ ૨૦.૦૧.૨૦૦૦ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને પડકારતી સામાવાળા – રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. (જે હવે પછી "સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ પિટિશનને મંજૂર કરતા વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૧૦.૦૧.૨૦૧૧ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, જે

એપેલિયેટ ટ્રિબ્યુનલના હુકમમાં ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૭એ હેઠળ રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર, વડોદરા દ્વારા તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૮ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા હુકમો અને સામાવાળા – રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર દ્વારા તારીખ ૦૧.૦૬.૧૯૯૯ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને કાયમ રાખીને સામાવાળા – સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝની અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

સંક્ષિપ્ત હકીકતો :-

૩. અપીલકર્તા આઈપીસીએલ એમ્પ્લોઈઝ એસોસિએશન અને સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વચ્ચેનો વિવાદ "સદર કેન્ટીન સબસિડી" અંગે છે, જે અપીલકર્તા-એસોસિએશનના સભ્યોને માસિક રૂ. ૪૭૫/- ના દરે ચૂકવવામાં આવે છે. બંને પક્ષકારોનો સમગ્ર કેસ ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) અને કલમ ૬ ની સમજૂતી-૧ ની જોગવાઈઓ પર આધારિત છે.

૪. ધ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડિસ્પ્યુટ્સ એક્ટ, ૧૯૪૭ (ધ આઈ.ડી. એક્ટ) ની કલમ ૧૨(૩) અને કલમ ૧૮(૩) હેઠળ તારીખ ૦૯.૦૮.૧૯૯૫ નું એક સમાધાન સદર એસોસિએશન અને સામાવાળા-સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વચ્ચે સિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ખંડ ૧૭ સમાવિષ્ટ હતો, જે કેન્ટીન સબસિડીને રૂ. ૩૦૦/- થી વધારીને રૂ. ૪૭૫/- કરે છે. તે સમાધાનમાં કેન્ટીન સબસિડી મૂળભૂત

વેતન અથવા મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ બનશે કે કેમ તે અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા સમાવિષ્ટ નથી.

૫. અંતે, આ વિવાદ ઇપીએફ સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ પહોંચ્યો હતો અને બંને પક્ષકારોને સાંભળ્યા બાદ, સામાવાળા - રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનરે તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૮ ના રોજ એક હુકમ પસાર કરીને એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો હતો કે "કેશ કેન્ટીન સબસિડી" એ "મોંઘવારી ભથ્થા" ના રૂપમાં છે અને સદર ધ ઇપીએફ એક્ટ હેઠળ ફાળાને આકર્ષિત કરશે, અને તેથી, સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ આવી રકમનો ફાળો આપવા માટે જવાબદાર છે. આવો હુકમ કર્મચારીઓના સદર એસોસિએશન દ્વારા ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૭-એ હેઠળની કાર્યવાહીમાં પસાર કરવામાં આવ્યો છે. આમ, સામાવાળા - રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે "કેશ કેન્ટીન સબસિડી" મોંઘવારી ભથ્થાના રૂપમાં હોવાથી તે પ્રોવિડન્ટ ફંડને આકર્ષિત કરશે અને સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ જૂન, ૧૯૯૬ થી કેન્ટીન સબસિડી પર પ્રોવિડન્ટ ફંડ ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે. રોકડ કેન્ટીન સબસિડીને મૂળભૂત વેતનના ભાગ રૂપે ગણવા માટે સદર એસોસિએશનની દલીલ નામંજૂર કરવામાં આવી છે.

૬. સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝે, ત્યારબાદ, ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૭-બી (૧) હેઠળ ઉક્ત હુકમની સમીક્ષા માટે અરજી દાખલ કરી હતી. રિવ્યૂ અરજીમાં સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કેન્ટીન સબસિડી, જે અપીલકર્તા - કર્મચારીઓને ચૂકવવામાં આવે છે તે સદર અધિનિયમની કલમ

૨(બી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "મૂળભૂત વેતન" ની વ્યાખ્યામાં આવતી નથી, અને તેથી, તે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ હેઠળ પરિકલ્પના મુજબ મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ બની શકે નહીં. રિવ્યૂ અરજી તારીખ ૦૧.૦૬.૧૯૯૯ ના હુકમથી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. સામાવાળા – સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝે નવી દિલ્હીના એપેલિયેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૭-આઈ હેઠળ અપીલ દાખલ કરીને ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૭-એ હેઠળના ઉક્ત હુકમોને પડકાર્યા હતા. બંને પક્ષકારોને સાંભળ્યા બાદ, નવી દિલ્હીના એપેલિયેટ ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૨૦.૦૧.૨૦૦૦ ના પોતાના હુકમ દ્વારા અપીલ ફગાવી દીધી હતી અને સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૮ અને ૦૧.૦૬.૧૯૯૯ ના હુકમો કાયમ રાખ્યા હતા, જોકે કલમ ૭-એ હેઠળ પસાર કરવામાં આવેલા હુકમમાં એ હદે ફેરફાર કર્યો હતો કે સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ૭-એ ના હુકમની તારીખથી અથવા કર્મચારીઓનો હિસ્સો કાપવામાં આવ્યો હતો તે તારીખથી અથવા જે પછા વહેલું હોય તે તારીખથી ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત પર ફાળો ચૂકવશે. આ હુકમો વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ પડકારનો વિષય હતા. વિદ્વાન સિંગલ જજે તમામ હુકમો રદ કર્યા છે અને તેથી, તેના કારણે હાલની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ કરવાનું કારણ ઊભું થયું છે.

અપીલકર્તા-સદર એસોસિએશન વતી રજૂઆતો :-

૭. શરૂઆતમાં, અપીલકર્તા – સદર એસોસિએશન માટે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલિન મહેતાએ રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન સિંગલ

જજે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, નીચલા સત્તાધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરવામા આવેલા સમવર્તી હુકમો રદ કરવામાં ભૂલ કરી છે. કેન્ટીન સબસિડીને લગતા સામાવાળા સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૦૯.૦૮.૧૯૯૫ ના સમાધાન અને તારીખ ૦૨.૧૨.૧૯૯૫ ના પરિપત્રનો સંદર્ભ આપતા, તેમણે રજૂઆત કરી છે કે, વર્ષ ૧૯૮૯ થી, રોકડ કેન્ટીન સબસિડી માસિક રૂ. ૩૦૦/- ના દરે ચૂકવવામાં આવતી હતી, જે કોર્પોરેશન ટ્રાન્સપોર્ટ યુનિટના તમામ સુપરવાઈઝરી કર્મચારીઓ માટે લંબાવવામાં આવી હતી અને તેઓને નોન-સબસિડાઈઝ્ડ ફૂડ સુવિધા ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી હતી, અને તેને તારીખ ૦૧.૦૭.૧૯૯૫ થી લાગુ પડતા માસિક રૂ. ૩૦૦/- થી વધારીને રૂ. ૪૭૫/- કરવામાં આવી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સમાધાન વૈધાનિક સમાધાન હોવાથી અને કેન્ટીન સબસિડી તમામ કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી હોવાથી, તે મોંઘવારી ભથ્થાનો એક ભાગ બનશે અને ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી-૧ ને આકર્ષિત કરશે. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે કેન્ટીન સબસિડીમાં રૂ. ૩૦૦/- થી રૂ. ૪૭૫/- સુધીનો વધારો સૂચવે છે કે તે મોંઘવારી ભથ્થાનો એક ભાગ છે જે જીવનનિર્વાહના ખર્ચ સાથે સંકળાયેલ છે.

૮. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલિન મહેતાએ રજૂઆત કરી છે કે કર્મચારીઓને એક વિકલ્પ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલ છે કે, સબસિડાઈઝ્ડ ફૂડ સુવિધાના બદલામાં રોકડ કેન્ટીન સબસિડી પસંદ કરવી કે પછી સબસિડાઈઝ્ડ દરે

જમવાનું લેવું. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૦૨.૧૨.૧૯૯૫ નો પરિપત્ર ઠરાવે છે કે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મેળવતા કર્મચારીઓને રોકડ કેન્ટીન સબસિડીની સાથે સાથે નોન-સબસિડાઈઝ્ડ કેટેગરી હેઠળ પીરસવામાં આવતા ભોજન પર સબસિડીના બેવડા લાભ મળશે. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે હકીકતમાં, સામાવાળા સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા તારીખ ૨૦.૧૨.૧૯૯૬ ના રોજ દાખલ કરાયેલા જવાબ મુજબ, ૨૦૩ કામદારોએ સબસિડાઈઝ્ડ કેન્ટીન સુવિધાઓનો લાભ લીધો હતો, જ્યારે ૪૯૮૦ કામદારોએ હાલના અપીલકર્તાની જેમ સબસિડાઈઝ્ડ કેન્ટીન સુવિધાઓનો ઉપયોગ કર્યો ન હતો. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સામાવાળા સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝમાં ૧૨ ડાઇનિંગ હોલ છે, અને આવા ડાઇનિંગ હોલમાં વિવિધ વસ્તુઓના દર નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા છે, એક સબસિડાઈઝ્ડ વસ્તુઓ માટે અને અન્ય નોન-સબસિડાઈઝ્ડ વસ્તુઓ માટે. આવા તફાવત તરફ ધ્યાન દોરતા, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ટાટા પાવર કંપની લિ., વિરુદ્ધ રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર, મુંબઈ અને અન્ય, (૨૦૦૮) ૩ એલએલજે ૯૯૨ ના કેસમાં બોમ્બે હાઇકોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખીને વિદ્વાન સિંગલ જજે ભૂલ કરી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ઉક્ત કેસમાં, બોમ્બે હાઇકોર્ટ એવી હકીકતો સાથે કામ કરી રહી હતી જે હાલના કેસ સમાન નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે હકીકતમાં, ટાટા પાવર કંપની લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં બોમ્બે હાઇકોર્ટ સમક્ષ, કંપની કોઈપણ ભોજન પૂરી પાડતી ન હતી અને તેથી, બોમ્બે હાઇકોર્ટ દ્વારા એવું અવલોકન કરવામાં

આવ્યું હતું કે "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" કલમ ૬ ની સમજૂતી-૧ નો ભાગ બનશે નહીં અને તેથી, તે મોંઘવારી ભથ્થા તરીકે કોઈપણ ભોજનના પુરવઠા સાથે સંબંધિત રહેશે નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્તમાન કેસમાં, સામાવાળા સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ હકીકતમાં, તેના કર્મચારીઓને ભોજન પૂરું પાડી રહી છે; (૧) સબસિડાઈઝ્ડ દરે અને બીજું (૨) અપીલકર્તાઓ જેવા એવા કર્મચારીઓને નોન-સબસિડાઈઝ્ડ દરે કે જેઓને રોકડ કેન્ટીન સબસિડી ચૂકવવામાં આવે છે. આમ, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે હકીકતમાં, અપીલકર્તા - સદર એસોસિએશનનો કેસ, જેઓને રૂ. ૪૭૫/- ના દરે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી ચૂકવવામાં આવે છે તે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી-૧ માં ઠરાવ્યા મુજબ મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ બનશે અને તેના પરિણામ સ્વરૂપે સામાવાળા - સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝે ફાળો આપવો જરૂરી છે.

૯. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજે એવું ઠરાવવામાં પણ ભૂલ કરી છે કે કેન્ટીન સબસિડી ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત સમાન થશે નહીં અને એકવાર તે મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ ન બને, તો તે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(બી) અથવા ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી-૧ ના દાયરામાં આવશે નહીં.

૧૦. એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે હકીકતમાં રોકડ કેન્ટીન સબસિડી ચૂકવવાથી ભોજનનો ખર્ચ ઓછો થાય છે અને નીચલા સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પરથી એવું અનુમાન લગાવી

શકાય છે કે જે કર્મચારીઓએ રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મેળવી નથી તેઓને સબસિડાઈઝ્ડ દરે ભોજન પૂરું પાડવામાં આવ્યું છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે માત્ર જ્યારે ભોજન પૂરું પાડવામાં આવતું ન હોય, ત્યારે આવા ભોજનની કોઈ કિંમતનું મૂલ્યાંકન અથવા ગણતરી કરી શકાતી નથી, જોકે, વર્તમાન કેસમાં, સબસિડાઈઝ્ડ દરે સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા ભોજનની વસ્તુઓ પહેલેથી જ પૂરી પાડવામાં આવતી હોવાથી અને દર પણ નક્કી હોવાથી, આવા કન્સેશનની કિંમત હંમેશા ગણી શકાય છે. આમ, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આ ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ના અપવાદ-૨ હેઠળ આવશે.

૧૧. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતા દ્વારા એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે, વર્તમાન કેસમાં, સમાધાન મુજબ, રોકડ કેન્ટીન સબસિડી તમામ માટે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી છે અને તે કર્મચારીઓ પર છોડી દેવામાં આવ્યું છે, કે શું તેઓ સબસિડાઈઝ્ડ કેન્ટીનમાં સબસિડાઈઝ્ડ દરે ભોજન લેશે કે પછી તેઓ રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મેળવી શકે છે, અને તેથી સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વર્ગની અંદર એવો વર્ગ બનાવી શકે નહીં, જેમાં કર્મચારીઓના એવા સમૂહમાં પીએફ ફાળો આપી શકાય કે, જેઓએ રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મેળવી નથી, પરંતુ સબસિડાઈઝ્ડ કેન્ટીનમાં ભોજન લે છે, જ્યારે કેન્ટીન સબસિડી ચૂકવવામાં આવતા કર્મચારીઓને તે નકારી શકાય નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આ કર્મચારીઓ વચ્ચે ભેદભાવ સમાન ગણાશે અને અપીલકર્તા - સદર

એસોસિએશનના કર્મચારીઓ, જેઓ રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મેળવે છે તેઓને આવી રકમના પીએફ ફાળાથી વંચિત રાખી શકાય નહીં.

૧૨. બ્રિજ એન્ડ રૂસ્સ કં. લિ., વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૧૪૭૪ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, અને વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતા દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી છે કે સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે તમામ સંસ્થાઓમાં જે કંઈ પણ ચૂકવવાપાત્ર છે અને તમામ કાયમી કર્મચારીઓ દ્વારા કમાવવામાં આવે છે, તેનો સમાવેશ ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ હેઠળ ફાળાના હેતુ માટે કરવામાં આવે છે, પરંતુ જે કંઈ પણ તમામ સંસ્થાઓ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર નથી અથવા સંસ્થાના તમામ કર્મચારીઓ દ્વારા કમાવવામાં ન આવે તેનો ફાળાના હેતુ માટે બાકાત રાખવામાં આવે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્તમાન કેસમાં, સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝે તેના કર્મચારીઓ સાથેના સમાધાનના આધારે જાહેર કર્યું છે કે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી તમામને ચૂકવવામાં આવશે, જોકે, તે કર્મચારીના વિવેકાધિકાર પર છોડી દેવામાં આવ્યું છે, કે શું તેઓ સબસિડાઈઝડ કેન્ટીનમાંથી રોકડ કેન્ટીન સબસિડી અથવા સબસિડાઈઝડ ભોજન મેળવશે. આમ, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે રૂ. ૪૭૫/- ની રકમ તમામ કર્મચારીઓને રોકડ કેન્ટીન સબસિડી તરીકે ચૂકવવી આવશ્યક હોવાથી, તે હકીકતમાં ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત હશે અને મોંઘવારી ભથ્થાનો એક ભાગ હશે.

૧૩. વૈકલ્પિક રીતે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતા દ્વારા એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી એક મહેનતાણું હશે, કારણ કે તે સમાધાન હેઠળ તમામને ચૂકવવામાં આવે છે, અને તેથી, તે મૂળભૂત વેતનનો એક ભાગ બનશે. આ સંદર્ભમાં, ગુજરાત સાયપ્રોમેટ લિ., વિરુદ્ધ આસિસ્ટન્ટ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર, (૨૦૦૪) ૩ જી.એલ.આર. પરંતુ ના કેસમાં આ કોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં આ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે લંચ ભથ્થું ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત મૂળભૂત વેતનનો ભાગ હશે અને તેમાં કર્મચારીઓ દ્વારા કમાવવામાં આવેલા મહેનતાણાનો સમાવેશ થશે, જે પ્રોવિડન્ટ ફંડ તરફના ફાળા માટે જવાબદાર હશે.

૧૪. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતાએ મેસર્સ વર્લ્ડપૂલ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ રીજિયોનલ ફંડ કમિશનર ના કેસમાં રિટ પિટિશન (સી) નં. ૭૭૨૯/૧૯૯૯ માં દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૦૬.૦૭.૨૦૨૩ ના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો છે, અને એવી દલીલ કરી છે કે દિલ્લી હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે કેન્ટીન ભથ્થાને એક મહેનતાણા તરીકે ગણી શકાય, જે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) હેઠળ કર્મચારીના મૂળભૂત વેતનનો ભાગ છે અને તેથી, તે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરશે. આમ, એવી વિનંતી કરવામાં આવી છે કે હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે અને

વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો હુકમ, જે હાલની અપીલમાં વાદગ્રસ્ત હુકમ છે તેને રદ કરવામાં આવે.

સામાવાળા-સદર ઈન્ડસ્ટ્રીઝ વતી રજૂઆતો:

૧૫. સદર ઈન્ડસ્ટ્રીઝ માટે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે.એસ. નાણાવટીએ, શરૂઆતમાં રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં દખલગીરી કરવી જોઈએ નહીં કારણ કે તે ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની જોગવાઈઓ, ખાસ કરીને કલમ ૬ અને કર્મચારીઓને આપવામાં આવતી કેન્ટીન સબસિડીના સ્વરૂપની પ્રશંસા કર્યા પછી ચોકસાઈપૂર્વક પસાર કરવામાં આવ્યો છે.

૧૬. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટી દ્વારા એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૦૯.૦૮.૧૯૯૫ ના સમાધાન પછી, પહેલીવાર, અપીલકર્તા સદર એસોસિએશને રૂ. ૪૭૫/- ની કેન્ટીન સબસિડીની રકમ પર પીએફ ફાળાની માંગણી ઉઠાવી હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સદર એસોસિએશન સાથેની વાટાઘાટોનો મુખ્ય મુદ્દો એ હતો કે જે સ્થળોએ કોઈ કેન્ટીન ઉપલબ્ધ ન હોય અથવા જ્યાં કર્મચારીઓ ઘરેથી ભોજન લાવ્યા હોય અને જે કર્મચારીઓ કેન્ટીનમાંથી ભોજન લે છે તેમના કિસ્સામાં, આર્થિક ગેરફાયદાની ભરપાઈ કરવા માટે ૦૯.૦૮.૧૯૯૫ ના રોજ સદર એસોસિએશન વચ્ચે સમાધાન સિદ્ધ થયું હતું અને રોકડ સબસિડીની એક પદ્ધતિ વિકસાવવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા

કર્મચારીઓની આર્થિક હાનિ ઓછી થઈ હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સમાધાન મુજબ, કર્મચારીઓને એક વિકલ્પ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવ્યો હતો કે શું તેઓ સબસિડાઈઝ્ડ દરે ભોજન લેશે કે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મેળવશે. આમ, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વિવાદનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે, બે હકીકતો ધ્યાનમાં રાખવી પડશે; (૧) કે કેન્ટીન સુવિધાઓ બધે જ ઉપલબ્ધ ન હતી અને (૨) રોકડ કેન્ટીન સબસિડીની રકમ જેઓ કેન્ટીન સુવિધાઓનો લાભ લેતા હતા અને જેઓની પાસે કોઈ વિકલ્પ ન હતો અથવા આવા વિકલ્પનો લાભ ન લેવાનું પસંદ કરતા હતા તેઓ વચ્ચેના તફાવતને નાબૂદ કરવા માટે વળતર રૂપે હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તા - સદર એસોસિએશને બે દશ્યોની પૂર્વધારણા કરી હતી, એક જ્યાં કર્મચારીઓ કેન્ટીનમાંથી સબસિડાઈઝ્ડ ભોજન લઈ રહ્યા છે અને બીજું જ્યાં કર્મચારીઓને રૂ. ૪૭૫/- કેન્ટીન સબસિડી તરીકે ચૂકવવામાં આવે છે અને તેથી, બંને દશ્યોમાં, આવા કર્મચારીઓને રિચાયતી દરે ભોજન મળે છે, જે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) અને કલમ ૬ (સમજૂતી ૧) ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરશે નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આ દલીલ પોતે જ ભ્રામક છે કારણ કે તે ત્રીજા વાસ્તવિક દશ્યને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ જાય છે, જે કેન્ટીનની સંપૂર્ણ ગેરહાજરીનું છે અથવા જ્યાં કર્મચારી કેન્ટીનમાંથી જમવાનું પસંદ કરતા નથી.

૧૭. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટી દ્વારા એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તાઓએ ટાટા પાવર કંપની લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં બોમ્બે

હાઈકોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત ગુણોત્તરને અલગ પાડવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે બ્રિજ એન્ડ રૂસ્સ કં. લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ અને ટાટા પાવર કંપની લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટે સ્પષ્ટપણે એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬(૧) પર સમજૂતી ૧ લાગુ પડે છે જો બે કસોટીઓ સંતોષાય એટલે કે (૧) સાર્વત્રિકતાની કસોટી (એટલે કે રકમ બધે જ ચૂકવવામાં આવે છે, જે હાજરીને ધ્યાનમાં લીધા વિના પણ ચૂકવવાની જરૂર રહેશે); (૨) ભોજન પુરવઠાની કસોટી. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે વર્તમાન કેસમાં વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ, આ બે કસોટીઓમાં નિષ્ફળ જાય છે કારણ કે (એ) આવી ચુકવણી હાજરી સાથે સંકળાયેલ છે તેથી, સાર્વત્રિક રીતે લાગુ પડતી નથી, અને માત્ર હાજર રહેલા દિવસોની સંખ્યાના પ્રમાણમાં આપવામાં આવે છે; અને (બી) ભોજન સાર્વત્રિક રીતે પૂરું પાડવામાં આવતું નથી/લેવામાં આવતું નથી.

૧૮. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટીએ દલીલ કરી છે કે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ માં ત્રણ ઘટકો છે, જે પીએફ ના ફાળાને આકર્ષિત કરશે; (૧) મૂળભૂત વેતન (૨) મોંઘવારી ભથ્થું, અને (૩) રીટેનિંગ એલાવન્સ (જો કોઈ હોય તો).

૧૯. જ્યાં સુધી ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત મૂળભૂત વેતનનો સંબંધ છે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી નાણાવટી દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે વ્યાખ્યાનો સાર એ છે કે આ રકમ એમ્પ્લોયર દ્વારા

ચૂકવવાની છે કારણ કે તે રોજગારના સ્થળે તેની / તેણીની હાજરીને ધ્યાનમાં લીધા વિના કર્મચારી દ્વારા "કમાવવામાં" આવે છે અને આ કલમમાં વપરાયેલ શબ્દો "ફરજ પર હોય ત્યારે અથવા રજા પર અથવા રજાના દિવસોમાં રોજગાર કરારની શરતો અનુસાર અને જે તેને / તેણીને રોકડમાં ચૂકવવામાં આવે છે અથવા ચૂકવવાપાત્ર છે", જ્યારે મોંઘવારી ભથ્થું એક એવું ભથ્થું છે જે મૂળભૂત વેતનની રકમ સાથે સીધા જ જોડાયેલા પ્રમાણ તરીકે ચૂકવવામાં આવે છે. આથી, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અહીં દર્શાવ્યા મુજબ આ તમામ રકમો, કર્મચારી શારીરિક રીતે હાજર છે કે નહીં તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના કર્મચારી દ્વારા કમાવવામાં આવે છે. આમ, એવી વિનંતી કરવામાં આવી છે કે કેન્ટીન સબસિડીની લાક્ષણિકતાઓને જોતાં, તે સમજૂતી ૧ હેઠળ આવશે નહીં અને તેને મોંઘવારી ભથ્થામાં વાંચી શકાશે નહીં. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટીએ રજૂઆત કરી છે કે ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની મુખ્ય કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ દ્વારા, મોંઘવારી ભથ્થાના વ્યાપને વિસ્તારવા માટે "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" ને સામેલ કરવા માટે ડીમિંગ ફિક્શન લાવવામાં આવ્યું છે અને સ્થાયી કાનૂની પૂર્વદષ્ટાંત મુજબ ડીમિંગ ફિક્શનને એવી રીતે ખેંચી શકાય નહીં કે જેના પરિણામે મુખ્ય જોગવાઈની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ ગુમાવવી પડે. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટીએ વિનીતા શર્મા વિરુદ્ધ રોકેશ શર્મા અને અન્ય, (૨૦૨૦) ૮ એસ.સી.સી. ૧ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે મોંઘવારી

ભથ્થું એ એવી ચુકવણી છે જે કર્મચારીની હાજરી સાથે અસંબંધિત છે અને કેટલાક અપવાદોને બાદ કરતાં જીવનનિર્વાહના ખર્ચ સાથે સીધી રીતે જોડાયેલ છે, અને તેથી, તે મુખ્ય લાક્ષણિકતા બની જાય છે જેના પર ડીમિંગ ફિક્શન અને જેની આસપાસ ડીમિંગ ફિક્શન લાગુ કરી શકાય છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્તમાન કેસમાં, રૂ. ૪૭૫/- માત્ર કર્મચારીની હાજરી પર ચૂકવવામાં આવે છે અને તે જીવનનિર્વાહના ખર્ચ સાથે અસંબંધિત છે અને મર્યાદાઓના દાયરામાં આવવા માટે ડીમિંગ ફિક્શનને આ બે મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ હેઠળ ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ, જે સંતોષવી જરૂરી છે, અને તે સંતોષવામાં આવી ન હોવાથી, અપીલકર્તાની દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં.

૨૦. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટીએ સૂર્યા રોશની લિ. વિરુદ્ધ એમ્પ્લોઈઝ પ્રોવિડન્ટ ફંડ અને અન્ય, ૨૦૧૧ (૨) એમ.પી.એલ.જે. ૬૦૧ ના કેસમાં મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખ્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે કેન્ટીન ભથ્થું એ વૈકલ્પિક રકમ હોવાથી, તેનો સમાવેશ મૂળભૂત વેતનમાં કરી શકાય નહીં. મણિપાલ એકેડેમી ઓફ હાયર એજ્યુકેશન વિરુદ્ધ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર, ૨૦૦૮ (૫) એસ.સી.સી. ૪૨૦ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૨૧. સબસિડાઈઝ્ડ અથવા નોન-સબસિડાઈઝ્ડ ફૂડ અંગે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતા દ્વારા આગળ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત રજૂઆતોના જવાબમાં, જેનો કન્સેશન સાથે સીધો સંબંધ છે જેના આધારે રોકડ ફિંમત નક્કી થઈ શકે

છે, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટી દ્વારા એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે દરેક કર્મચારી દરરોજ ભોજન લે છે, અને અપીલકર્તા દ્વારા આગળ કરવામાં આવેલ આવું અર્થઘટન અવ્યવહાર બની જાય છે કારણ કે દરેક કર્મચારી દરરોજ એક જ સમાન ભોજનની વસ્તુ લેતો નથી અને કેન્ટીનોમાં નિશ્ચિત રકમ માટે બિલના કોઈ સેટ પૂરા પાડવામાં આવતા નથી, જેના પર કર્મચારી દીઠ આવી રકમનો સીધો સંબંધ નક્કી કરી શકાય.

૨૨. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટીએ વધુમાં દલીલ કરી છે કે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી-૧, "કન્સેશન" શબ્દનો ઉપયોગ કરે છે, જેનાથી તેની લાગુ પડવાપાત્રતાને 'સબસિડી' સુધી મર્યાદિત કરવામાં આવે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે 'સબસિડી' અને 'કન્સેશન' વચ્ચે મૂળભૂત તફાવત છે અને સદર અધિનિયમ 'કન્સેશન' ની પરિકલ્પના કરે છે અને બીજું કંઈ નહીં અને તેથી, તે ખરીદેલી વસ્તુ માટે ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર સીધું ડિસ્કાઉન્ટ છે, જ્યારે 'સબસિડી' એ વ્યક્તિને રોકડ ચુકવણી છે જે કિંમતના સીધા ઘટાડા સમાન નથી અને તેથી, આ બંને વચ્ચેનો મૂળભૂત તફાવત છે.

૨૩. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટી દ્વારા એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સબસિડી એ હાથ પરની રોકડ ચુકવણી છે, કન્સેશનની વિરુદ્ધમાં, જે ખરીદીના સમયે કિંમતમાં ઘટાડો છે અને બંનેની લાક્ષણિકતાઓ અલગ છે અને અલગ અલગ તબક્કે કાર્ય કરે છે, જ્યારે રોકડ ચુકવણીનો ઉપયોગ કોઈપણ સ્થળે અને કોઈ પણ વસ્તુ માટે થઈ શકે છે, જ્યારે કન્સેશન માત્ર ખરીદીના સમયે જ

ઉપલબ્ધ હોય છે આમ, બંનેની એકબીજા સાથે સરખામણી કરી શકાય નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્તમાન કેસમાં કેન્ટીન સબસિડીનો ઉપયોગ વિવિધતામાં થઈ શકે છે, એટલે કે, તેનો ઉપયોગ ભોજનના કિસ્સામાં પણ અલગ અલગ વસ્તુઓ માટે થઈ શકે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સદર કેસમાં, કર્મચારી માટે કન્સેશન નક્કી કરવું અશક્ય હશે, કારણ કે જ્યારે આવી વ્યક્તિ ભોજન લે છે ત્યારે દરરોજ તેનું પુનરાવર્તન થાય છે.

૨૪. શ્રી અંબિકા મિલ્સ લિ., વિરુદ્ધ ટેક્સટાઈલ લેબર એસોસિએશન, અમદાવાદ, ૧૯૭૩ (૩) એસ.સી.સી. ૭૮૭ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખતા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટીએ રજૂઆત કરી છે કે 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત' શબ્દપ્રયોગમાં વપરાયેલ "કન્સેશન" શબ્દનો અર્થ "સબસિડી" તરીકે કરી શકાય નહીં તેથી, તે મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ બનશે નહીં. જ્યાં સુધી અપીલકર્તા સદર એસોસિએશન દ્વારા ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપીને ઉઠાવવામાં આવેલી રજૂઆતોનો સંબંધ છે, જે મૂળભૂત વેતનને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તા ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ આવી દલીલ ઉઠાવી શકે નહીં, કારણ કે નીચેના સત્તાધિકારીઓએ અપીલકર્તા – સદર એસોસિએશન દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ સ્વીકારી નથી જેમાં એવી માંગણી કરવામાં આવી હતી કે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મૂળભૂત વેતનનો એક ભાગ બનશે.

પ્રત્યુત્તરમાં રજૂઆતો :-

૨૫. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતાએ, ઉપરોક્ત રજૂઆતના જવાબમાં, પ્રત્યુત્તરમાં રજૂઆત કરી છે કે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) ની જોગવાઈઓ સંબંધિત મુદ્દો વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો અને વિદ્વાન સિંગલ જજે સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું છે કે કેન્ટીન સબસિડી ક્યારેય મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ બની શકે નહીં અને તેથી, તે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) ના દાવરામાં આવશે નહીં અને તેથી, અપીલકર્તા ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ આવો મુદ્દો ઉઠાવી શકે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ભલે, નીચેના સત્તાધિકારીઓએ કેન્ટીન સબસિડીને મૂળભૂત વેતનના ભાગ તરીકે ગણવાની અપીલકર્તા - સદર એસોસિએશનની દલીલોને ફગાવી દીધી હોય; અપીલકર્તા હંમેશા લેટર્સ પેટન્ટ અપીલમાં ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ આવી રજૂઆતો ઉઠાવી શકે છે.

૨૬. સામાવાળા નં. ૨ વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ઈ. શૈલજાએ, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મહેતા દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને સમર્થન આપતા, રજૂઆત કરી છે કે સદર સમાધાન હેઠળ તમામ કર્મચારીઓને એકસમાન રીતે રૂ. ૪૭૫/- ની કેન્ટીન સબસિડીની રકમ ચૂકવવામાં આવે છે તેથી, તે કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત હશે, જે મોંઘવારી ભથ્થાનો એક ભાગ બનશે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે નીચેના સત્તાધિકારીઓએ કેન્ટીન સબસિડીના સ્વરૂપની તપાસ કર્યા પછી નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે કેન્ટીન

સબસિડીનો જીવનનિર્વાહના ખર્ચ સાથે સીધો સંબંધ છે તેથી, ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ માં પૂરા પાડવામાં આવેલ ડીમિંગ ફિક્શન દ્વારા તેનો સમાવેશ મોંઘવારી ભથ્થામાં કરવામાં આવશે.

હકીકતોનું વિશ્લેષણ :-

૨૭. અપીલકર્તા આઈપીસીએલ એમ્પ્લોઈઝ એસોસિએશન અને સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વચ્ચેનો વિવાદ "કેશ કેન્ટીન સબસિડી" સાથે સંબંધિત છે, જે અપીલકર્તા-સદર એસોસિએશનના સભ્યોને રૂ. ૪૭૫/- ના દરે ચૂકવવામાં આવે છે. સંબંધિત પક્ષકારોનો સમગ્ર કેસ ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) જે "મૂળભૂત વેતન" ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, અને કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ ની જોગવાઈઓ પર આધારિત છે, જે નીચે મુજબ છે:

"કલમ: ૨ (બી) "મૂળભૂત વેતન" એટલે તમામ મહેનતાણું જે કર્મચારી દ્વારા ફરજ પર હોય ત્યારે અથવા [રજા પર અથવા વેતન સાથેની રજાના દિવસોમાં કોઈપણ કિસ્સામાં રોજગાર કરારની શરતો અનુસાર કમાવવામાં આવે છે અને જે તેને રોકડમાં ચૂકવવામાં આવે છે અથવા ચૂકવવાપાત્ર છે, પરંતુ તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થતો નથી- (૧) કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત; (૨) કોઈપણ મોંઘવારી ભથ્થું (એટલે કે, જીવનનિર્વાહના ખર્ચમાં વધારાને કારણે કર્મચારીને ચૂકવવામાં આવતી તમામ રોકડ ચુકવણીઓ ભલે તેને ગમે તે નામથી બોલાવવામાં આવે), મકાન-ભાડા ભથ્થું, ઓવરટાઈમ ભથ્થું, બોનસ,

કમિશન અથવા અન્ય કોઈપણ સમાન ભથ્થું જે કર્મચારીને તેના રોજગાર અથવા આવા રોજગારમાં કરવામાં આવેલા કામના સંબંધમાં ચૂકવવાપાત્ર હોય; (૩) એમ્પ્લોયર દ્વારા આપવામાં આવેલી કોઈપણ ભેટ;

કલમ ૬ : ફાળા અને બાબતો જે યોજનાઓમાં પૂરી પાડી શકાય ૫૭[\*\*\*] એમ્પ્લોયર દ્વારા ફંડમાં ચૂકવવામાં આવતો ફાળો મૂળભૂત વેતનના ૫૮ ૫૯ [દસ] ટકા], ૬૦ [મોંઘવારી ભથ્થું અને રીટેનિંગ એલાવન્સ (જો કોઈ હોય તો)) હશે જે દરેક કર્મચારીને તે સમય માટે ચૂકવવાપાત્ર હોય, (ભલે તેના દ્વારા સીધા જ અથવા કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હોય) અને કર્મચારીઓનો ફાળો તેના સંબંધમાં એમ્પ્લોયર દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ફાળા સમાન હશે અને તે [જો કોઈ કર્મચારી એવી ઈચ્છા રાખે તો, તેના મૂળભૂત વેતન, મોંઘવારી ભથ્થું અને રીટેનિંગ એલાવન્સ (જો કોઈ હોય તો) ના [દસ] ટકા કરતાં વધુ રકમ હોઈ શકે છે, જે શરતને આધીન રહેશે કે એમ્પ્લોયર સદર કલમ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર તેના ફાળાથી વધુ કોઈપણ ફાળો ચૂકવવા માટે બંધાયેલા રહેશે નહીં:] [જોકે, કોઈપણ સંસ્થા અથવા સંસ્થાઓના વર્ગ માટે તેને લાગુ કરવાના કિસ્સામાં, કેન્દ્ર સરકાર તેને યોગ્ય લાગે તેવી તપાસ કર્યા પછી, સત્તાવાર રાજપત્રમાં જાહેરનામા દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરી શકે છે કે, સદર કલમ એવા ફેરફારને આધીન રહેશે કે જ્યાં "[દસ] ટકા" શબ્દો વપરાયા છે તે બંને જગ્યાએ, "[બાર] ટકા" શબ્દો અવેજીમાં મુકવામાં આવશે :] ૬૪ [વધુમાં એવી શરતે કે] જ્યાં સદર અધિનિયમ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર કોઈપણ ફાળાની રકમમાં રૂપિયાનો

અમુક અંશ સંકળાયેલો હોય, તો સદર યોજના આવા અંશને નજીકના રૂપિયા, અડધા રૂપિયા અથવા પા રૂપિયામાં રાઉન્ડ ઓફ કરવાની જોગવાઈ કરી શકે છે. ડપ[સમજૂતી ૧]: સદર [કલમ] ના હેતુઓ માટે, મોંઘવારી ભથ્થામાં કર્મચારીને આપવામાં આવેલ કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમતનો પણ સમાવેશ થતો હોવાનું ડીમિંગ ફિક્શન હેઠળ ગણવામાં આવશે. [સમજૂતી ૨ : સદર [કલમ] ના હેતુઓ માટે, "રીટેનિંગ એલાવન્સ" એટલે કોઈપણ ફેક્ટરી અથવા અન્ય સંસ્થાના કર્મચારીને તે સમય માટે ચૂકવવાપાત્ર ભથ્થું જ્યારે સંસ્થા કામ કરતી ન હોય તે સમયગાળા દરમિયાન, તેની સેવાઓ જાળવી રાખવા માટે.]

૨૮. સામાવાળા-સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝની તેની એમ્પ્લોઈઝ પ્રોવિડન્ટ ફંડ યોજના છે, જે તારીખ ૦૧.૦૪.૧૯૭૧ થી અમલમાં છે. નિયમ ૧૧ સભ્યના ફાળાને ઠરાવે છે. સદર સમજૂતી સંદર્ભ આપે છે કે "આ નિયમમાં તેમજ અન્ય નિયમોમાં વપરાયેલ શબ્દ "મહેનતાણું" નો અર્થ પગાર, મોંઘવારી ભથ્થું, ઔદ્યોગિક ભથ્થું વધારાનું ભથ્થું, ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત અને રીટેનિંગ એલાવન્સ થશે". સદર સમાધાન મુજબ વર્ષ ૧૯૮૯ માં સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા રૂ. ૩૦૦/- ના દરે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી રજૂ કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, ધ આઈ.ડી. એક્ટ, ૧૯૪૭ ની કલમ ૧૮(૩) સાથે વંચાણે લીધેલી કલમ ૧૨(૩) હેઠળ તારીખ ૦૯.૦૮.૧૯૯૫ નું સમાધાન સદર એસોસિએશન અને સામાવાળા-સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વચ્ચે સિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ખંડ ૧૭ સમાવિષ્ટ હતો, જે

કેન્ટીન સબસિડીને રૂ. ૩૦૦/- થી વધારીને રૂ. ૪૭૫/- કરે છે. રોકડ કેન્ટીન સબસિડીમાં રૂ. ૪૭૫/- સુધીના વધારાને કારણે, કેન્ટીનોમાં પૂરી પાડવામાં આવતી ભોજનની વસ્તુઓના દરમાં પણ સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. કર્મચારીઓને એક વિકલ્પ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલ છે કે કાં તો કેન્ટીન સબસિડીનો લાભ લેવો અથવા કેન્ટીનોમાં રિયાયતી દરે ભોજન મેળવવું, અને આવા કર્મચારીઓને ફૂપનો પણ પૂરી પાડવામાં આવી હતી. કેન્ટીનો કોન્ટ્રાક્ટરો દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે અને દરેક ફૂપનું મૂલ્ય સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા કોન્ટ્રાક્ટરને ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. આમ, કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા ઉભા કરવામાં આવેલા બિલની રકમ અને કર્મચારીઓ પાસેથી એકત્રિત કરવામાં આવેલી રકમના તફાવતનો બોજ સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળા નં. ૨ સમક્ષ વિચારણા માટે જે મુદ્દો આવ્યો હતો, તે એ હતો કે શું એમ્પ્લોયર/સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા કોન્ટ્રાક્ટરને ચૂકવવામાં આવતી તફાવતની ચુકવણી 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત', મોંઘવારી ભથ્થાના દાયરામાં આવે છે કે નહીં. સદર સમાધાનમાં કેન્ટીન સબસિડી મૂળભૂત વેતન અથવા મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ બનશે કે કેમ તે અંગે કોઈ સમજૂતી સમાવિષ્ટ નથી. સદર સમાધાનનો સંબંધિત ખંડ ૧૭ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૧૭: કેન્ટીન સબસિડીનો વર્તમાન દર ૧લી જુલાઈ ૧૯૯૫ થી લાગુ પડતા માસિક રૂ. ૩૦૦/- થી વધારીને માસિક રૂ. ૪૭૫/- કરવામાં આવશે. કેન્ટીન સબસિડીની રકમમાં વધારાના કારણે, કેન્ટીન સુવિધાઓમાં ઉપલબ્ધ

કરાવવામાં આવતી ખાદ્યપદાર્થોના દરોમાં યુનિયનોના પરામર્શમાં સંબંધિત સ્થળોએ યોગ્ય રીતે સુધારો કરવામાં આવશે. ઉપરોક્ત રકમ મંજૂર કરવા માટેની અન્ય તમામ શરતો અને નિયમો યથાવત રહેશે."

૨૯. સદર એસોસિએશને, તારીખ ૨૧.૦૬.૧૯૯૬ ના રોજ, સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝને રૂ. ૪૭૫/- ની કેન્ટીન સબસિડીને મોંઘવારી ભથ્થાના એક ભાગ તરીકે ગણવા અને પીએફ તરફના ફાળાના હેતુ માટે સામાન્ય મોંઘવારી ભથ્થા ઉપરાંત તેનો પણ સમાવેશ કરવા વિનંતી કરી હતી.

૩૦. રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર સમક્ષ, સામાવાળા સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૭-એ હેઠળ હાથ ધરવામાં આવેલી તપાસમાં તેમના જવાબો દાખલ કર્યા હતા. તારીખ ૨૦.૧૨.૧૯૯૬ ના જવાબોમાંથી એક દર્શાવે છે કે સામાવાળા સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝે સ્વીકાર્યું છે કે ૨૦૩ કામદારો એવા છે, જેઓ સબસિડાઈઝડ કેન્ટીન સુવિધાઓનો લાભ લઈ રહ્યા છે, જ્યારે ૪૯૮૦ કામદારો સબસિડાઈઝડ કેન્ટીન સુવિધાઓનો ઉપયોગ કરી રહ્યા નથી, અને ત્યાં ૧૨ ડાઈનિંગ હોલ છે જ્યાં કેન્ટીન સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ છે. સદર જવાબની સાથે, વિવિધ વસ્તુઓના દરની વિગતો નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે જેમ કે, એક વસ્તુ "ચા" છે, જે રૂ. ૦.૧૫ પૈસાના સબસિડાઈઝડ દરે આપવામાં આવે છે, જ્યારે નોન-સબસિડાઈઝડ ચા રૂ. ૧.૦ ની છે. તેવી જ રીતે, સબસિડાઈઝડ અને નોન-સબસિડાઈઝડ દર ધરાવતી અન્ય વસ્તુઓ પૂરી પાડવામાં આવે છે. અપીલકર્તા સદર એસોસિએશન જેવા કર્મચારીઓ, જેઓને રૂ. ૪૭૫/- ની

રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મળી રહી છે તેઓએ જો સબસિડાઈઝડ કેન્ટીનમાંથી કોઈ વસ્તુ ખરીદવી હોય તો, તેઓને તે નોન-સબસિડાઈઝડ દરે પડશે, જ્યારે એવા કર્મચારીઓનો સમૂહ, જેઓ રૂ. ૪૭૫/- રોકડ કેન્ટીન સબસિડી મેળવતા નથી, તેઓને કેન્ટીનમાંથી સબસિડાઈઝડ દરે વસ્તુ મળે છે. આમ, પ્રસ્થાપિત હકીકત એ છે કે સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા ૧૨ કેન્ટીનોમાં, એક સબસિડાઈઝડ દરે અને બીજું નોન-સબસિડાઈઝડ દરે ભોજન પૂરું પાડવામાં આવી રહ્યું છે. તારીખ ૦૨.૧૨.૧૯૯૫ નો પરિપત્ર સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરે છે કે માસિક રૂ. ૩૦૦/- ની અગાઉની કેન્ટીન સબસિડીની રકમ તારીખ ૦૧.૦૭.૧૯૯૫ થી વધારીને માસિક રૂ. ૪૭૫/- કરવામાં આવી હતી.

૩૧. ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૭એ ની જોગવાઈઓ હેઠળ રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર, વડોદરા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૮ ના હુકમ દ્વારા, રૂ. ૪૭૫/- ની કેન્ટીન સબસિડીને મોંઘવારી ભથ્થાનું એક સ્વરૂપ માનવામાં આવ્યું છે જે પ્રોવિડન્ટ ફંડના ફાળાને આકર્ષિત કરે છે. અપીલકર્તા-સદર એસોસિએશને બે પ્રકારની દલીલો ઉઠાવી હતી; (૧) ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત મૂળભૂત વેતન હેઠળ રોકડ કેન્ટીન સબસિડી તરીકે રૂ. ૪૭૫/- ની રકમનો સમાવેશ કરવો, અને (૨) તેને મોંઘવારી ભથ્થાના ભાગ તરીકે ગણવી. રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનરે એવું ઠરાવીને 'મૂળભૂત વેતન' અંગેની રજૂઆતો સ્વીકારી નથી કે કેન્ટીન સબસિડી એવું મહેનતાણું નહીં હોય, જે કર્મચારીઓ દ્વારા ફરજ પર હોય

ત્યારે અથવા રજા પર અથવા વેતન સાથેની રજાના દિવસોમાં 'કમાવવામાં' આવે છે. જોકે, રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનરે ઠરાવ્યું છે કે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી કન્સેશન સમાન ગણાશે અને કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત મોંઘવારી ભથ્થાના ભાગ તરીકે ગણવામાં આવે છે અને રોકડ કિંમત જીવનનિર્વાહના ખર્ચ પર નિર્ભર રહેશે કારણ કે એમ્પ્લોયર કર્મચારીઓને સબસિડાઈઝ્ડ ભોજન પૂરું પાડવા માટે સમયાંતરે ધીમે ધીમે તફાવતની રકમ વધારવા માટે બંધાયેલા છે. આમ, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કન્સેશન પછી ભોજનના પુરવઠાની રોકડ કિંમત મોંઘવારી ભથ્થું હોવાનું જણાય છે અને રોકડ કેન્ટીન સબસિડીનો મોંઘવારી ભથ્થા સાથે સીધો સંબંધ છે, કારણ કે તે જીવનનિર્વાહના ખર્ચ સાથે સંબંધિત છે અને તે પ્રોવિડન્ટ ફંડને આકર્ષિત કરશે.

૩૨. સંબંધિત પક્ષકારો વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલોએ વિવિધ હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓની હારમાળા પર આધાર રાખીને તેમની રજૂઆતોનો આધાર બનાવ્યો છે. લંબાણ ટાળવા માટે, અમે તમામ ચુકાદાઓ સાથે કામ કરવા માંગતા નથી, કારણ કે તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ બ્રિજ એન્ડ રૂસ્સ કં. લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટની સીમાચિહ્નરૂપ બંધારણીય બેન્ચના ચુકાદાના પ્રકાશમાં ચોક્કસ હકીકતોનો સંદર્ભ આપીને જવાબ આપવામાં આવ્યા છે, જેને ટાટા પાવર કંપની લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો છે.

૩૩. વિદ્વાન સિંગલ જજે ટાટા પાવર કંપની લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ચુકાદા પર આધાર રાખીને એવું ઠરાવ્યું છે કે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત' શબ્દપ્રયોગમાં આવશે નહીં તેથી, તે પ્રોવિડન્ટ ફંડ કપાત માટે જવાબદાર રહેશે નહીં. અપીલકર્તા – સદર એસોસિએશન વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સદર નિર્ણય અપીલકર્તાના કેસમાં લાગુ પડશે નહીં, જ્યારે સામાવાળા – સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝે દલીલ કરી છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજે સદર ચુકાદા પર આધાર રાખીને સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝની તરફેણમાં ચોક્કસ રીતે ઠરાવ્યું છે. આમ, અમારા માટે સદર કેસની હકીકતોમાં ઊંડાણપૂર્વક ઉત્તરવું ફરજિયાત બની જાય છે.

'મૂળભૂત વેતન' અને 'કેન્ટીન સબસિડી' નું પાસું:-

૩૪. આપણે સૌપ્રથમ એ મુદ્દા સાથે કામ કરી શકીએ કે 'કેન્ટીન સબસિડી' ને મહેનતાણા તરીકે ગણી શકાય અને તે 'મૂળભૂત વેતન' નો ભાગ બનશે કે નહીં. બ્રિજ એન્ડ રૂફ્સ કં. લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયની તપાસ કર્યા વિના આ મુદ્દાનો જવાબ આપી શકાય નહીં, જેને બોમ્બે હાઈકોર્ટે પોતાના ચુકાદામાં ધ્યાનમાં લીધો છે. સદર કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) હેઠળ મૂળભૂત વેતનની વ્યાખ્યાના સંદર્ભમાં બોનસના મુદ્દા સાથે કામ કરી રહી હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ઉત્પાદન બોનસનો સમાવેશ મૂળભૂત વેતનમાં કરી શકાય નહીં કારણ કે તે કર્મચારીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉત્પાદન મુજબ વધઘટ થતું રહેશે. કલમ ૬ ના બાકાત

ખંડ (૨) સાથે કામ કરતી વખતે સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે કલમ ૬ ના સમાવેશ અને ખંડ (૨) માં બાકાત રાખવાનો આધાર એ છે કે તમામ સંસ્થાઓમાં જે કંઈ પણ ચૂકવવાપાત્ર છે અને તમામ કાયમી કર્મચારીઓ દ્વારા કમાવવામાં આવે છે તેનો સમાવેશ કલમ ૬ હેઠળ ફાળાના હેતુ માટે કરવામાં આવે છે, પરંતુ જે કંઈ પણ તમામ સંસ્થાઓ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર નથી તેને સંસ્થાના તમામ કર્મચારીઓ દ્વારા કમાવવામાં ન આવે તો તેને ફાળાના હેતુ માટે બાકાત રાખવામાં આવે છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે મોંઘવારી ભથ્થું તમામ સંસ્થાઓમાં મૂળભૂત વેતન ઉપરાંત અથવા એકીકૃત વેતનના ભાગ રૂપે ચૂકવવાપાત્ર છે, જ્યાં સંસ્થા પાસે અલગ મોંઘવારી ભથ્થું અને મૂળભૂત વેતન ન હોય.

૩૫. તેવી જ રીતે, સુપ્રીમ કોર્ટે ઓવરટાઈમ ભથ્થા અને મકાન ભાડા ભથ્થા માટે ઠરાવ્યું છે કે જોકે તે રોજગારના કરારની શરતો અનુસાર કમાવવામાં આવે છે, તેમ છતાં તેને ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) ના કાર્યક્ષેત્રમાંથી બહાર કાઢવામાં આવે છે. આમ, સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) માં અપવાદના બાકાત ખંડ (૨) નો આધાર એ છે કે જે બધું સંસ્થાના કર્મચારીઓ માટે તમામ સંસ્થાઓમાં કમાવવામાં આવતું નથી તેને મૂળભૂત વેતનમાંથી બાકાત રાખવામાં આવે છે, અને આ માટે, ખંડ (૨) માં મોંઘવારી ભથ્થાને બાકાત રાખવું એ એક અપવાદ છે. જોકે, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે મોંઘવારી ભથ્થું, જે મૂળભૂત વેતનની વ્યાખ્યામાં અપવાદ છે, તેને કલમ ૬ હેઠળ ફાળાના હેતુ માટે સામેલ કરવામાં આવ્યું છે અને તેથી વાસ્તવિક

અપવાદ, ખંડ (૨) માં મોંઘવારી ભથ્થા સિવાયના અન્ય અપવાદ છે, જેનો સમાવેશ ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ માં કરવામાં આવ્યો છે.

૩૬. મહાપાલ એકેડેમી ઓફ હાયર એજ્યુકેશન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે આ મુજબ પુનરોચ્ચાર કર્યો છે:— ૧૦. બ્રિજ રૂક્સ ના કેસમાં (ઉપર મુજબ) કલમો ૨(બી) અને ૬ ના સંયુક્ત વાંચન પર નિર્ધારિત મૂળભૂત સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ છે: (એ) જ્યાં વેતન સાર્વત્રિક રીતે, આવશ્યકપણે અને સામાન્ય રીતે બધે જ તમામને ચૂકવવામાં આવે છે ત્યાં આવા મહેનતાણા મૂળભૂત વેતન છે. (બી) જ્યાં ચુકવણી વિશેષરૂપે તેઓને ચૂકવવા માટે ઉપલબ્ધ હોય જેઓ તકનો લાભ લે છે તે મૂળભૂત વેતન નથી. ઉદાહરણ તરીકે એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ઓવરટાઈમ ભથ્થું, જોકે તે સામાન્ય રીતે તમામ સંસ્થાઓમાં અમલમાં હોય છે, તે સંસ્થાના તમામ કર્મચારીઓ દ્વારા કમાવવામાં આવતું નથી. તે રોજગારના કરારની શરતો અનુસાર પણ કમાવવામાં આવે છે પરંતુ કારણ કે તે સંસ્થાના તમામ કર્મચારીઓ દ્વારા કમાવવામાં ન પણ આવે, તેને મૂળભૂત વેતનમાંથી બાકાત રાખવામાં આવે છે. તેનાથી વિપરીત, વિશેષ પ્રોત્સાહન અથવા કામના રૂપમાં કોઈપણ ચુકવણી મૂળભૂત વેતન નથી."

૩૭. વર્તમાન કેસમાં, રોકડ કેન્ટીન સબસિડીની ચુકવણી વિકલ્પ/પસંદગીની હકીકત પર આધાર રાખે છે, અને તેથી, ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત (બી) મુજબ, કેન્ટીન સબસિડી તેઓ માટે ઉપલબ્ધ છે જેઓ 'તક' ઝડપી લે છે તેથી, તે 'મહેનતાણું' રહેશે નહીં, અને પરિણામ સ્વરૂપે, તે મૂળભૂત વેતનનો ભાગ બનશે નહીં. એ

પણ વિવાદમાં નથી કે જ્યારે કર્મચારીઓ રજા પર હોય ત્યારે તેમના દ્વારા કેન્ટીન સબસિડી કમાવવામાં આવતી નથી, અને સાત દિવસની રજાના સમયગાળા પછી, તે જમ થઈ જાય છે. આથી, કેન્ટીન સબસિડીની ચુકવણીનું સ્વરૂપ તેને 'મૂળભૂત વેતન' ની વ્યાખ્યામાંથી બહાર કાઢે છે. સામાવાળા નં. ૨ એ ચોક્કસપણે ઠરાવ્યું છે કે કેન્ટીન સબસિડી ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) ની વ્યાખ્યામાં આવશે નહીં. આવા તારણોને કાયમ રાખતા વિદ્વાન સિંગલ જજના અભિપ્રાયમાં અમને કોઈ ક્ષતિ જણાતી નથી.

ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી-૧, વિરુદ્ધ કેન્ટીન સબસિડીનું વિશ્લેષણ :-

૩૮. મૂળભૂત વેતનના સંદર્ભમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાનો જવાબ આપ્યા પછી, હવે અમે એ મુદ્દાનો જવાબ આપવાનો અમારો પ્રયાસ કરીશું કે શું ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ ની જોગવાઈ, જેમાં કર્મચારીને આપવામાં આવેલ "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" ને સામેલ કરવાના ડીમિંગ ફિક્શન સાથે 'મોંઘવારી ભથ્થા' નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તે 'કેન્ટીન સબસિડી' ને આવરી લેશે કે નહીં.

૩૯. અમે ટાટા પાવર કંપની લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટના નિર્ણયને સમજવાનો પ્રયાસ કરી શકીએ. બોમ્બે હાઈકોર્ટ સમક્ષના કેસમાં, જ્યાં ટાટા પાવર કંપની લિમિટેડ અરજદાર હતી, તેના વતી એવી દલીલ કરવામાં

આવી હતી કે કંપની દ્વારા તેના કર્મચારીઓને સમાધાન હેઠળ ચૂકવવામાં આવતું ફૂડ ભથ્થું એ "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" છે અને તે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ હેઠળ મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ રહેશે નહીં. કંપની અને યુનિયન વચ્ચેના સદર ચુકાદામાં નોંધાયેલ સમાધાન, દર્શાવે છે કે જ્યાં કોઈ કેન્ટીન સુવિધાઓ ન હોય ત્યાં કર્મચારીઓને રૂ. ૧૨૦૦/- નું ફૂડ ભથ્થું ચૂકવવામાં આવશે અને જે વિભાગમાં કર્મચારીઓ માટે કેન્ટીન અસ્તિત્વમાં હોય ત્યાં કર્મચારીઓને માસિક રૂ. ૮૦૦/- ફૂડ ભથ્થું ચૂકવવામાં આવશે અને તે ઉપરાંત, દર મહિને રૂ. ૩૧૦/- ની કિંમતની વસ્તુ જારી કરવામાં આવશે, જે માટે દરેક કર્મચારીના પગારમાંથી માસિક ફાળાના રૂ. ૧૦/- ની કપાત કરવામાં આવશે. યુનિયન દ્વારા પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર સમક્ષ એક વિવાદ ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો કે ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ હેઠળ કર્મચારીના ફાળાના હેતુ માટે રૂ. ૧૨૦૦/- ના ફૂડ ભથ્થાનો સમાવેશ થવો જોઈએ. છેવટે, પીએફ કમિશનરે એવું નોંધીને કર્મચારીઓની તરફેણમાં ઠરાવ્યું હતું કે સદર ચુકવણી ફૂડ ભથ્થાની રોકડ કિંમત છે અને તેથી તે મોંઘવારી ભથ્થાનો એક ભાગ બને છે. બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલી હકીકત એ છે કે ટાટા પાવર કંપની લિ., તેના કર્મચારીઓને કોઈ ભોજન પૂરું પાડતી નથી અને કંપની દ્વારા કેન્ટીન સુવિધાઓ બંધ કરવામાં આવી હોવાથી, પક્ષકારો સમાધાન દ્વારા કેટલીક વાટાઘાટોમાં દાખલ થયા હતા. બોમ્બે હાઈકોર્ટે ત્યારબાદ, ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ ના સંદર્ભમાં

"કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" શબ્દના અર્થની તપાસ કરી છે, અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કર્મચારીને આપવામાં આવેલ "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" શબ્દનો અર્થ એવા ઘટકનું મૂલ્ય છે જેના દ્વારા વસ્તુની કિંમત ઘટાડવામાં આવે છે. આમ, એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે આ આવશ્યકપણે અનાજ જેવી કોઈપણ સુવિધા પૂરી પાડવાની જોગવાઈની પૂર્વધારણા કરે છે અને આવા પુરવઠા વિના, કર્મચારીને આપવામાં આવેલ "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" ની ગણતરી કરવી શક્ય બનશે નહીં. આ અવલોકન એ હકીકતના સંદર્ભમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે અરજદાર (ટાટા પાવર કંપની લિ.) દ્વારા કોઈપણ ભોજનનો કોઈ પુરવઠો ન હોવાથી, ફૂડ ભથ્થાની ચુકવણીને કર્મચારીને આપવામાં આવેલ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત તરીકે ગણી શકાય નહીં. તેનાથી વિપરીત, ફરિયાદ નં. ૧૭ માં, સામાવાળા-કર્મચારીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો નોંધવામાં આવી હતી કે અરજદાર (ટાટા પાવર કંપની લિ.,) રિયાયતી દરે થોડું ભોજન પૂરું પાડતી હતી અને કન્સેશનની રોકડ કિંમત સામેલ કરવાપાત્ર રહેશે, જોકે, બોમ્બે હાઈકોર્ટ એવું નોંધીને આવી રજૂઆતો નકારી કાઢી છે કે સામાવાળાઓ દ્વારા કોઈ સામગ્રી રજૂ કરવામાં આવી નથી અને અરજદારે (ટાટા પાવર કંપની લિ.,) તેનો ઇનકાર કર્યો છે. અંતે, હકીકતોના પ્રકાશમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ફૂડ ભથ્થાને ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત તરીકે ગણી શકાય નહીં કારણ કે ત્યાં ભોજનનો કોઈ પુરવઠો ન હતો.

૪૦. આમ, બંને કેસોમાં, ટાટા પાવર કંપની લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં અને હાલના કેસમાં અલગ પાડતી વિશેષતા સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા ચલાવવામાં આવતી સબસિડાઈઝ કેન્ટીનોમાં ભોજનનો પુરવઠો છે. બોમ્બે હાઇકોર્ટ સમક્ષ યુનિયન દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ વિવાદ ભોજનના પુરવઠાની ગેરહાજરીમાં અને કેન્ટીનો અસ્તિત્વમાં ન હોવાના કિસ્સામાં પગાર મારફતે રૂ. ૧૨૦૦/- ના ફૂડ ભથ્થા સાથે સંબંધિત હતો. વર્તમાન કેસમાં, સામાવાળા સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે તે ૧૨ કેન્ટીનોમાં સબસિડાઈઝ ભોજન પૂરું પાડી રહી છે. ૨૦૩ કર્મચારીઓ છે, જેઓ સબસિડાઈઝ દરે ભોજન લઈને આ કેન્ટીનોની સુવિધાનો લાભ લે છે, જ્યારે હાલના અપીલકર્તાઓએ રોકડ કેન્ટીન સબસિડી લેવાનું પસંદ કર્યું છે. ખાદ્ય વસ્તુઓની વિગતો નીચે મુજબ છે :-

| ક્રમ | વિગતો                                                    | સંખ્યા / માહિતી |
|------|----------------------------------------------------------|-----------------|
| (એ)  | સબસિડાઈઝ કેન્ટીન સુવિધાઓનો લાભ લેતા કામદારોની સંખ્યા     | ૨૦૩             |
| (બી) | સબસિડાઈઝ કેન્ટીન સુવિધાઓનો ઉપયોગ ન કરતા કામદારોની સંખ્યા | ૪૯૮૦            |
| (સી) | વિવિધ વસ્તુઓના દરો નીચેના કોષ્ટકમાં દર્શાવેલ છે.         | —               |
| (ડી) | ડાઈનિંગ હોલની સંખ્યા, જ્યાં કેન્ટીન સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ છે    | ૧૨              |

| વસ્તુ | સબસિડાઈઝ દર (રૂ.) | નોન-સબસિડાઈઝ દર (રૂ.) |
|-------|-------------------|-----------------------|
|-------|-------------------|-----------------------|

|            |      |      |
|------------|------|------|
| ચા         | ૦.૧૫ | ૧.૦૦ |
| કોફી       | ૦.૩૦ | ૨.૦૦ |
| નાસ્તો     | ૦.૨૦ | ૨.૫૦ |
| વેજ. થાળી  | ૧.૦૦ | ૬.૫૦ |
| રાઈસ પ્લેટ | ૦.૭૫ | ૪.૫૦ |
| પૂરી-ભાજી  | ૦.૬૦ | ૩.૫૦ |
| શાક / દાળ  | ૦.૧૦ | ૨.૦૦ |

૪૧. આ તબક્કે, ટાટા પાવર કંપની લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ચુકાદાના સંબંધિત ફકરાઓનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે: –

૧૧. પ્રથમ દૃષ્ટિએ, એવું જણાય છે કે જો કોઈ કન્સેશનની ગણતરી રોકડમાં થવા સક્ષમ હોય, તો આવા મૂલ્યનો સમાવેશ મોંઘવારી ભથ્થા તરીકે થવો જોઈએ. સામાવાળાઓના મતે ભોજન માટે ચૂકવવામાં આવતી કોઈપણ રકમ એ એક સારું કન્સેશન છે. તેથી, જો એમ્પ્લોયર દ્વારા કોઈ ભોજન પૂરું પાડવામાં ન આવતું હોય તો પણ એમ્પ્લોયર દ્વારા આવું ભોજન ખરીદવા માટે ચૂકવવામાં આવતી રકમ આ કેસમાં ફૂડ ભથ્થા હેઠળ "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" તરીકે ગણવી જોઈએ. ૧૨. હવે એક વાત સ્પષ્ટ છે કે, કાયદાના હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને સદર શબ્દનું સંપૂર્ણ અર્થઘટન થવું જોઈએ. પ્રથમ સ્થાને, આ શબ્દ કર્મચારીને આપવામાં આવેલ કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત તરફ

નિર્દેશ કરે છે એટલે કે ભોજન અંગેના કન્સેશનની કિંમત એટલે કે તે મૂલ્ય જેના દ્વારા ભોજનની કિંમત ઘટાડવામાં આવે છે. આ એ પૂર્વધારણા કરે છે કે રોજગારની શરતો અને નિયમોના ભાગ રૂપે કર્મચારીઓને ભોજન પૂરું પાડવામાં આવે છે જેમ કે કેટલાક રોજગારોમાં પ્રથા હોવાનું જણાય છે. માત્ર જ્યાં કન્સેશન પર ભોજન પૂરું પાડવામાં આવતું હોય ત્યાં જ કન્સેશનની રોકડ કિંમતની ગણતરી કરી શકાય છે. "ધ કન્સાઇઝ ઓક્સફોર્ડ" ડિક્શનરી નવમી આવૃત્તિ 'કન્સેશન' નો અર્થ નીચે મુજબ વર્ણવે છે:— કન્સેશન. ૧એ કંઈક પૂછવામાં અથવા જરૂરી હોય તેને માન્ય રાખવાનું કાર્ય અથવા ઉદાહરણ (કન્સેશન આપ્યું કે અમે સાચા હતા) બી માન્ય રાખેલી વસ્તુ. ૨ અમુક ચોક્કસ વર્ગના વ્યક્તિઓ માટે કિંમતમાં ઘટાડો. ૩ એ ખાસ કરીને સરકાર અથવા સ્થાનિક સત્તામંડળ દ્વારા જમીન અથવા અન્ય મિલકતનો ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર, ખાસ કરીને કોઈ ચોક્કસ ઉપયોગ માટે. બી કંપની દ્વારા આપવામાં આવેલ અધિકાર, માલ વેચવા માટે, ખાસ કરીને ચોક્કસ પ્રદેશમાં. સી ઉપયોગમાં લેવાયેલ અથવા આપવામાં આવેલ જમીન અથવા મિલકત. કન્સેશનલ વિશેષણ. કન્સેશનેરી વિશેષણ. [લેટિન કન્સેસિયો માંથી ફ્રેન્ચ કન્સેશન (જેમ કે કન્સીડ)] ૧૫. નિર્ણય પરથી એક વાત સ્પષ્ટ છે કે આ દેશમાં ઔદ્યોગિક રોજગારમાં એવી પ્રથા રહી છે જ્યાં ચૂકવવાપાત્ર શુલ્કની ગણતરી કરતી વખતે અનાજના રિયાયતી પુરવઠા જેવા વિવિધ લાભોની રોકડ કિંમતની ગણતરી કરવામાં આવે છે. ધ મિનિમમ વેજીસ એક્ટ હેઠળ કન્સેશનની રોકડ કિંમતનો અર્થ હંમેશા એવી રકમ થાય છે જેના

દ્વારા પૂરવઠો આપવામાં આવે ત્યારે આવશ્યક પુરવઠાની કિંમત ઘટાડવામાં આવે છે. તેથી કર્મચારીને આપવામાં આવેલ "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" શબ્દનો અર્થ એવા ઘટકનું મૂલ્ય છે જેના દ્વારા વસ્તુની કિંમત ઘટાડવામાં આવે છે. આ આવશ્યકપણે અનાજ જેવી સુવિધા પૂરી પાડવાની જોગવાઈની પૂર્વધારણા કરે છે કારણ કે, આવા પુરવઠા વિના, કર્મચારીને આપવામાં આવેલ કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની કિંમતની ગણતરી કરવી શક્ય બનશે નહીં. અરજદાર દ્વારા કોઈપણ ભોજનનો કોઈ પુરવઠો ન હોવાથી, ફૂડ ભથ્થાની ચુકવણીને કર્મચારીને આપવામાં આવેલ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત તરીકે ગણી શકાય નહીં. ૧૬. ખરેખર જો સંસદનો ઇરાદો કોઈપણ ભોજનના પુરવઠા સાથે સંબંધિત ન હોય તેવા ફૂડ ભથ્થાને મોંઘવારી ભથ્થા તરીકે સામેલ કરવાનો હોત તો તે ફક્ત એટલું જ ઉમેરીને કહી શકી હોત કે કોઈપણ ફૂડ ભથ્થાને મોંઘવારી ભથ્થાના ભાગ તરીકે ગણવામાં આવશે. ૧૭. આ તબક્કે, સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર રિયાયતી દરે થોડું ભોજન પૂરું પાડે છે અને કન્સેશનની રોકડ કિંમત સામેલ કરવાપાત્ર રહેશે. સામાવાળાઓ દ્વારા કોઈ સામગ્રી રજૂ કરવામાં આવી નથી અને અરજદાર ભારપૂર્વક આ હકીકતનો ઇનકાર કરે છે.

૪૨. આમ, બોમ્બે હાઈકોર્ટે, સદર કેસની હકીકતોની તપાસ કર્યા પછી, ઠરાવ્યું છે કે "આ શબ્દ કર્મચારીને આપવામાં આવેલ કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત તરફ નિર્દેશ કરે છે એટલે કે ભોજન અંગેના કન્સેશનની કિંમત એટલે કે તે

મૂલ્ય જેના દ્વારા ભોજનની કિંમત ઘટાડવામાં આવે છે. આ એ પૂર્વધારણા કરે છે કે રોજગારની શરતો અને નિયમોના ભાગ રૂપે કર્મચારીઓને ભોજન પૂરું પાડવામાં આવે છે. એવું સ્પષ્ટપણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે માત્ર જ્યાં "કન્સેશન પર ભોજન પૂરું પાડવામાં આવતું હોય, ત્યાં કન્સેશનની રોકડ કિંમતની ગણતરી કરી શકાય છે." આગળ એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે ભોજનના પુરવઠા વિના, ફૂડ કન્સેશનની કિંમતની ગણતરી કરવી શક્ય બનશે નહીં તેથી, ફૂડ ભથ્થાની ચુકવણીને ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત તરીકે ગણી શકાય નહીં.

૪૩. વર્તમાન કેસમાં, તે પ્રસ્થાપિત છે કે સામાવાળા - સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોન્ટ્રાક્ટરો દ્વારા ૧૨ કેન્ટીનોમાં સબસિડાઈઝ્ડ દરે ભોજન પૂરું પાડી રહી છે. બંને કેટેગરીની ખાદ્ય વસ્તુઓના દરો નિશ્ચિત છે. વૈધાનિક સમાધાનના ધ્યાનમાં તમામ કર્મચારીઓને રોકડ કેન્ટીન સબસિડી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી છે. તેને રૂ. ૩૦૦/- થી વધારીને રૂ. ૪૭૫/- કરવામાં આવી છે અને તારીખ ૦૧.૦૧.૨૦૦૨ થી લાગુ પડતી આગળ વધારીને માસિક રૂ. ૫૨૫/- કરવામાં આવી છે. સાથોસાથ, સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝે બંને કેટેગરીમાં ખાદ્ય વસ્તુઓના દરમાં સુધારો કર્યો છે. આમ, ખાદ્ય વસ્તુઓના દરોમાં સુધારો થવાનો સીધો સંબંધ જીવનનિર્વાહના ખર્ચ સાથે છે, જે મોંઘવારી ભથ્થાનો અભિન્ન અંગ છે જે કુળાવાની પ્રતિકૂળ અસરને સરભર કરવા માટે કર્મચારીઓને ચૂકવવામાં આવે છે. ખાદ્ય વસ્તુઓની કિંમતનો કુળાવા સાથે સીધો સંબંધ છે તેથી, તેમાં સુધારો થઈ શકે છે અને પરિણામ સ્વરૂપે, કેન્ટીન સબસિડીમાં પણ સુધારો કરવામાં આવે

છે. ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત શબ્દ, જોકે કડક અર્થમાં મોંઘવારી ભથ્થા તરીકે લાયક ઠરી શકતો નથી, પરંતુ બંને ઘટકોના મૂળભૂત સ્વરૂપને જોતા તેને મોંઘવારી ભથ્થામાં સામેલ કરવા માટે ધારાસભાએ ડીમિંગ ફિક્શન પૂરું પાડ્યું છે. 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત' અને 'મોંઘવારી ભથ્થું' ની લાક્ષણિકતાઓ સમાન છે અને એકબીજા સાથે જોડાયેલી છે. ધારાસભાએ પોતાના ડહાપણમાં યોગ્ય રીતે બંનેને ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) ના દાયરામાંથી બાકાત રાખ્યા છે, પરંતુ ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ માં પ્રોવિડન્ટ ફંડ તરફના ફાળાની કપાતના હેતુ માટે તેમનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ ભાષાનો ઉપયોગ કરે છે "મોંઘવારી ભથ્થામાં કર્મચારીને 'આપવામાં આવેલ' કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમતનો પણ સમાવેશ થતો હોવાનું ડીમિંગ ફિક્શન હેઠળ ગણવામાં આવશે". આમ, ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત 'ભથ્થા' નો રંગ ધરાવે છે, અને ડીમિંગ ફિક્શનના કારણે મોંઘવારી ભથ્થામાં સામેલ છે. મોંઘવારી ભથ્થું, રિયાયતી દરે ભોજનનો પુરવઠો અને કેન્ટીન સબસિડી એમ ત્રણેય લાભો રોજગાર દરમિયાન કર્મચારીઓ માટે સ્વીકાર્ય છે. કેન્ટીન સબસિડી એ બીજું કંઈ નહીં પણ ફૂડ કન્સેશન અથવા ભોજન પર ઓફર કરવામાં આવતા ડિસ્કાઉન્ટનો પર્યાય છે.

૪૪. 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત' શબ્દપ્રયોગમાં ૨૦૩ કર્મચારીઓના સમાવેશ અંગે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટી સમક્ષ અમારા દ્વારા

ઉઠાવવામાં આવેલ ચોક્કસ પ્રશ્ન પર કે, કારણ કે તેઓ સબસિડાઈઝ્ડ કેન્ટીનમાં રિયાયતી દરે ભોજન લેતા હતા જેમાં દરેક વસ્તુનો દર નિશ્ચિત છે, તે સ્પષ્ટપણે નકારવામાં આવ્યું ન હતું કે તેઓને સામેલ કરવામાં આવશે નહીં. આમ, તેનો અર્થ એ થશે કે ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ હેઠળ 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત' ના શબ્દપ્રયોગ હેઠળ ૨૦૩ ની સંખ્યામાં કર્મચારીઓનો એક સમૂહ આવરી લેવામાં આવે છે, જ્યારે અપીલકર્તાઓ જેવા ૪૮૯૦ કર્મચારીઓનો અન્ય સમૂહ કે જેમને રૂ. ૪૭૫/- રોકડ કેન્ટીન સબસિડી ચૂકવવામાં આવે છે તેઓને બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે. સામાવાળા સદર ઈન્ડસ્ટ્રીઝ રોકડ ચુકવણી તરીકે રૂ. ૪૭૫/- ચૂકવે છે, અને, આવી ચુકવણી, એ ભોજનની રોકડ કિંમત છે, જે અન્ય કર્મચારીઓના સમૂહને રિયાયતી દરે ઉપલબ્ધ છે, જેઓ તેની કેન્ટીનોમાં સબસિડાઈઝ્ડ દરે ભોજન લે છે. બંને કેટેગરીના કર્મચારીઓ માટે ભોજનની દરેક વસ્તુની કિંમત કેન્ટીનોમાં નિશ્ચિત અને સુધારવામાં આવે છે. રોકડ કેન્ટીન સબસિડીનો ભોજનની વસ્તુઓના દરો સાથે સીધો સંબંધ છે જે એવા કર્મચારીઓને સબસિડાઈઝ્ડ દરે વેચવામાં આવે છે જેમણે રોકડ કેન્ટીન સબસિડીનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો નથી. આમ, એવું કહી શકાય કે કેન્ટીનોમાં ખાદ્ય વસ્તુઓના સબસિડાઈઝ્ડ દરો રોકડ કેન્ટીન સબસિડીને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવામાં આવે છે અથવા તે તેનાથી વિપરીત પણ હોઈ શકે છે. હકીકતમાં, કેન્ટીનોમાં સબસિડાઈઝ્ડ ભોજનની આવી રોકડ કિંમત રોકડ સબસિડીના સ્વરૂપમાં એક કન્સેશન છે, અને તેથી, તે

"કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" શબ્દપ્રયોગને સંતોષશે જે નિઃશંકપણે મોંઘવારી ભથ્થાનો એક ભાગ બનશે.

જપ. વિનીતા શર્મા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખતી વખતે, સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત', જે ડીમિંગ ફિક્શન દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી છે, તેને એ હદે ખેંચી શકાય નહીં જે મોંઘવારી ભથ્થાનું પાત્ર લે છે, જે સંપૂર્ણપણે અલગ પાસું છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે મોંઘવારી ભથ્થાની મુખ્ય લાક્ષણિકતા એ છે કે તે સદર ઇન્ડસ્ટ્રીઝમાં કર્મચારીની હાજરી સાથે અસંબંધિત છે, જ્યારે રોકડ કેન્ટીન સબસિડી માત્ર હાજરી પર ચૂકવવામાં આવે છે અને જીવનનિર્વાહના ખર્ચ સાથે અસંબંધિત છે. અમે સદર રજૂઆતો સાથે સહમત નથી, કારણ કે જો આવી રજૂઆત સ્વીકારવામાં આવે, તો તે "કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત" શબ્દ માટે શ્રાપરૂપ બની જશે, જે સંપૂર્ણપણે રિયાયતી દરે ભોજનના પુરવઠા અને તેના વપરાશ પર આધાર રાખે છે. જે કર્મચારીઓ કેન્ટીનમાં રિયાયતી દરે ભોજન મેળવે છે તેઓને રોજ તે લેવાની ફરજ પાડવામાં આવતી નથી. 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત' શબ્દપ્રયોગની ઉત્પત્તિ સંસ્થાઓ દ્વારા ચલાવવામાં આવતી કેન્ટીનોમાં કર્મચારીઓ દ્વારા ભોજનના વપરાશમાં છે, અને તે તેમની હાજરી પર આધારિત છે. કર્મચારી દરરોજ રિયાયતી દરે ભોજન ન લે એવું બની શકે, પરંતુ તે સંસ્થાને પ્રોવિડન્ટ ફંડમાં થતી કપાતમાંથી સંપૂર્ણપણે મુક્ત કરી શકે નહીં. સમાન સમાનતા પર, કેન્ટીનોમાં

રિયાયતી દરે પૂરા પાડવામાં આવતા ભોજનના વપરાશના બદલામાં અપીલકર્તાને રોકડ કેન્ટીન સબસિડી ચૂકવવામાં આવે છે. તેઓને તે જ કેન્ટીનમાં સબસિડાઈઝ્ડ દરોની સરખામણીમાં નિયમિત દરે ભોજન લેવાની મંજૂરી છે. આમ, ધ ઈપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ હેઠળ પ્રોવિડન્ટ ફંડની કપાત, સદર ઈન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ કોઈપણ ઘટનાની પરિકલ્પના કરતી નથી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે કેન્ટીન સબસિડી મેળવ્યા પછી અનસબસિડાઈઝ્ડ દરે ભોજન લેનારા કર્મચારીઓ પર નજર રાખવી અશક્ય છે, અને તેથી ફૂડ કન્સેશન નક્કી કરવું અશક્ય છે. સબસિડાઈઝ્ડ કેન્ટીનનું ઓડિટ થવું જોઈએ અને ફૂડ કન્સેશનનું મૂલ્ય નક્કી કરવા માટે ખાદ્ય વસ્તુઓની સબસિડાઈઝ્ડ રકમનું ઓડિટ કરવું જરૂરી છે. આવી પરિસ્થિતિનું ધ્યાન સદર ઈન્ડસ્ટ્રીઝ અને કેન્ટીન ચલાવતા કોન્ટ્રાક્ટરો રાખી શકે છે. વૈધાનિક જરૂરિયાતનું પાલન ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમતની ગણતરી કરવામાં અસમર્થતા પર આકસ્મિક હોઈ શકે નહીં. જ્યારે ભોજનના સબસિડાઈઝ્ડ દરો અને અનસબસિડાઈઝ્ડ દરો બંને ઉપલબ્ધ હોય, અને તેમના દરોમાં પણ ક્યારેક ક્યારેક સુધારો થતો હોય; ત્યારે કેન્ટીન સબસિડી અંગે ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત નક્કી કરી શકાય છે. કર્મચારીઓ પાસેથી એકત્રિત કરવામાં આવેલી રકમ અને કોન્ટ્રાક્ટરો દ્વારા ઉભા કરવામાં આવેલા બિલના તફાવતનો બોજ સદર ઈન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવી રહ્યો છે. સદર ઈન્ડસ્ટ્રીઝે શ્રી અંબિકા મિલ્સ લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખીને "ભથ્થું" અને

"સબસિડી" શબ્દો વચ્ચે તફાવત કરવાનો પ્રયાસ પણ કર્યો છે. જોકે, આ નિર્ણય ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૨(બી) અને કલમ ૬ ના સંદર્ભમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાને કોઈપણ રીતે લાગુ પડતો નથી. રોકડ કેન્ટીન સબસિડીના અર્થને કેન્ટીનોમાં રિયાયતી દરે ભોજનના પુરવઠાના સંદર્ભમાં ધ્યાનમાં લેવો પડશે. તેને રિયાયતી દરે ભોજનના પુરવઠાથી સ્વતંત્ર એક અલગ લક્ષણ તરીકે જોઈ શકાય નહીં કારણ કે બંને એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે.

૪૬. તે કાયદાનો સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંત છે કે કાયદાની લાભદાયી જોગવાઈનું ઉદારતાપૂર્વક અર્થઘટન થવું જોઈએ જેથી વૈધાનિક હેતુ પૂર્ણ થાય અને તેને નિષ્ફળ ન બનાવે, અને જો બે દૃષ્ટિકોણ શક્ય હોય, તો કાયદાની અદાલત હંમેશા તે દૃષ્ટિકોણ અપનાવશે જે કર્મચારીઓ/કામદારો માટે લાભદાયક હોય. લાભદાયી કાયદાના હેતુને નિષ્ફળ બનાવતા દૃષ્ટિકોણને અપનાવવામાં અદાલતો ધીમી રહેશે.

અંતિમ હુકમ ##

૪૭. આમ, હકીકતો અને કાયદા તેમજ ન્યાયિક પૂર્વદૃષ્ટાંતોના એકંદર ઝીણવટભર્યા વિશ્લેષણ પર, અમે ઠરાવીએ છીએ કે 'રોકડ કેન્ટીન સબસિડી' 'કોઈપણ ફૂડ કન્સેશનની રોકડ કિંમત' શબ્દપ્રયોગને સંતોષશે અને ધ ઇપીએફ એક્ટ, ૧૯૫૨ ની કલમ ૬ ની સમજૂતી ૧ હેઠળ આવશે અને ડીમિંગ ફિક્શનના કારણે મોંઘવારી ભથ્થાનો ભાગ બનશે, તેથી પ્રોવિડન્ટ ફંડ તરફની કપાતને

પાત્ર બનશે. વૈધાનિક સત્તાધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરવામા આવેલા હુકમોને રદ અને બાતલ કરવામાં વિદ્વાન સિંગલ જજે ભૂલ કરી છે. સદર લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ, સ્વીકૃતિને પાત્ર છે. સદર અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો તારીખ ૧૦.૦૧.૨૦૧૧ નો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ રદ અને બાતલ કરવામાં આવે છે. સામાવાળા નં. ૨, રીજિયોનલ પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર દ્વારા પસાર કરવામા આવેલો તારીખ ૨૫.૦૬.૧૯૯૮ નો હુકમ અને તેને કાયમ રાખતા ત્યારબાદના હુકમોને કાનૂની અને માન્ય જાહેર કરવામાં આવે છે. તે મુજબ, આવા હુકમોમાંથી ઉદ્ભવતા લાભને વર્તમાન હુકમની રિટ મળ્યાની તારીખથી ત્રણ મહિનાના સમયગાળાની અંદર ૭-એ ના હુકમની તારીખથી લાગુ પડતા ચૂકવવામાં આવશે.

:: વિશેષ હુકમ ::

સહી/- (એ.એસ. સુપેહિયા, જે.) સહી/- (ગીતા ગોપી, જે.)

ચુકાદો જાહેર થયા પછી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી નાણાવટીએ, વર્તમાન હુકમના અમલીકરણ અને કામગીરી પર સ્ટે મૂકવાની વિનંતી કરી છે. ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને વિવાદને જોતા કારણ કે તે વર્ષ ૨૦૦૦ થી ચાલી રહ્યો છે અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને પણ કે અમે વર્તમાન હુકમના અમલીકરણ માટે પહેલેથી જ ત્રણ મહિનાનો સમય આપ્યો છે.

સહી/ –

(એ. એસ. સુપેહિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

સહી/ –

(ગીતા ગોપી, ન્યાયમૂર્તિ)

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.